

ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СИМВОЛІКИ В ТОРГОВЕЛЬНИХ МАРКАХ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Геннадій Андрощук

*кандидат економічних наук, доцент,
головний науковий співробітник відділу промислової власності
та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
ORCID: 0000-0003-0781-9740*

Досліджено стан правового регулювання та використання державної символіки в торговельних марках у Республіці Польща (РП), генезис правозастосування виняткових умов надання правової охорони позначенням, які містять державні символи РП, та їх співвіднесеність зі ст. 6 *ter* Паризької конвенції щодо загальної заборони на таке використання. Проаналізовано судову практику, звернено увагу на правову невизначеність у частині регулювання правовідносин: відсутність компетентного органу з надання дозволу на використання в торговельній марці державних символів, відсутність у базі даних ВОІВ реєстрації державного герба та інших символів РП.

Ключові слова: торговельна марка, державна символіка, правова охорона, недобросовісна конкуренція

Постановка проблеми. Система охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності, зокрема на торговельні марки, Республіки Польща характеризується сталістю правової традиції, яка попри буремні історичні події, пов'язані з відновленням державності на початку ХХ століття та соціально-політичними наслідками повоєнного розвитку в поточних державних кордонах (території), успішно функціонує донині.

Патентне відомство РП (UPRP), створене 28 грудня 1918 року згідно з одним із перших декретів Тимчасового голови держави Юзефа Пілсудського, досі успішно функ-

Андрій Петриченко

*аспірант НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України, адвокат
ORCID: 0000-0002-6390-2795*

ціонує [1]. У 2024 році минуло 100 років від початку видання щомісячного офіційного друкованого органу «Відомості Патентного відомства РП» (Wiadomości Urzędu Patentowego), у якому публікується офіційна інформація про надання охоронних документів на винаходи, корисні моделі та торговельні марки [2]. Інформація про зареєстровані торговельні марки від початку подавалася разом з графічним зображенням зареєстрованого позначення.

Законодавство щодо торговельних марок РП логічно еволюціонувало відповідно до вимог часу. Істотні зміни були внесені Законом РП «Про торговельні марки» від 31 січня 1985 року, [3] а потім Законом РП «Про промислову власність» від 30 червня 2000 року [4] (далі — Закон РWP), який повністю інкорпорував положення про торговельні марки. Останні великі зміни відбулися у 2016 та 2019 роках.

Варто вказати, що 16 березня 2019 року набув чинності закон про внесення змін до Закону РWP, які стосувались імплементації відповідних положень Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2015/2436 від 16 грудня 2015 року про наближення законодавств держав-членів щодо торговельних марок [5].

Найбільш консервативними положеннями польського законодавства щодо торговельних марок є умови, які відповідають обмеженням стосовно реєстрації без дозволу компетентних органів держави товарних знаків чи як елементів цих знаків гербів, прапорів та інших державних емблем країн Союзу, упроваджених ними офіційних знаків і клейм контролю й гарантії, а також будь-яке наслідування цьому з точки зору геральдики, що встановлені приписами ст. 6 *ter* Паризької конвенції з охорони промислової власності від 20 березня 1883 року (далі — Паризька конвенція) [6].

Отож важливо дослідити, чим викликана така стабільність і послідовність у правозастосуванні щодо реєстрації державних символів. Водночас залишається актуальною проблема використання державної символіки в торговельних марках РП, відсутність належного правового регулювання порядку надання дозволу компетентних органів РП щодо такого використання. У зв'язку з цим необхідно дослідити проблему відсутності належного правового регулювання в цій сфері та використання її недобросовісними заявниками з метою отримання переваг у конкуренції.

Літературний огляд. Проблеми правової охорони об'єктів промислової власності, зокрема торговельних марок, досліджували польські науковці та практики А. Адамчак, Е. Дембі-Сібек, А. Здроевська, Л. Желеховський, М. Кондрат, М. Крук, М. Лех, Л. Марціноська, Е. Новінська, Ю. Ожигальська-Трибальська, У. Промінська, Р. Скубіш, А. Тішнер, К. Щепановська-Козловська, В. Шошук, а також українські вчені Т. Демченко, О. Дорошенко, Я. Іолкін, Л. Комзюк, П. Немеш, С. Савич, В. Федоренко та інші. Однак питання використання державної символіки в торговельних марках РП, їх співвіднесеність з міжнародними нормами права, правозастосування, судова практика та проблеми у цій сфері, зокрема стосовно недобросовісного використання, досліджені недостатньо.

Мета дослідження — проаналізувати стан використання державної символіки в торговельних марках у РП, зокрема генезису правозастосування виняткових умов щодо надання правової охорони позначенням, які містять державні символи РП та співвіднесеність цих винятків з приписами ст. 6 *ter* Паризької конвенції щодо загальної заборони на таке використання як абсолютної підстави для відмови в реєстрації торговельної марки та прояву недобросовісної конкуренції.

Виклад основного матеріалу. Польське законодавство передбачає особливу охорону прапора, герба та гімну, наголошуючи на їх важливості у формуванні національної ідентичності. Саме через них суспільство та держава можуть усвідомити, проявити та захистити свій суверенітет. Основним правовим актом, що захищає вищезгадані символи, є Конституція Республіки Польща [7] та закон від 31 січня 1980 року про герб, кольори та гімн РП і державні печатки. Відповідно до

ст. 1 цього закону символами РП є білий орел, білий та червоний кольори та «Мазурка Домбровського» [8].

Аналізуючи правові та політологічні аспекти національних символів і знаків, польська дослідниця А. М. Гернацька-Яніковська слушно зазначає: «Національні символи відіграють надзвичайно важливу роль у соціальному, культурному та політичному житті. Вони помітні в публічному просторі і часто є предметом суспільно-політичного дискурсу. Крім того, вони є базовою складовою громадянської освіти... Роль національних символів полягає у зміцненні патріотичних почуттів та національної приналежності. Державні та національні символи підлягають особливому правовому захисту, оскільки вони не лише ідентифікують державу серед решти світу, а також є патріотичним елементом, що об'єднує громадян у територіальну та культурну спільноту. Вони є важливим аспектом з точки зору почуття ідентичності та територіальної приналежності, елементом якої є спільна державна символіка» [9, с. 55].

Власне, конструкція правової норми ст. 129-1 розділу 1 п. 9 Закону РВП містить пряму заборону для реєстрації позначення як торговельної марки, що містить символ РП (герб, прапор або гімн), знак збройних сил, воєнізованої організації або сил правопорядку, репродукцію польської медалі, відзнаки або почесного знака, військової нагороди або відзнаки, або будь-якої іншої офіційної або загальноновживаної відзнаки та знака, зокрема уряду або органу місцевого самоврядування або громадської організації, що діє у важливих суспільних інтересах, коли сфера діяльності цієї організації охоплює всю країну або значну її частину, якщо заявник не продемонструє право, зокрема дозвіл компетентного органу держави або органу місцевого самоврядування, або згоду організації, на використання позначення в торгівлі [4].

Варто звернути увагу на факт розширеного застосування положення ст. 6 *ter* Паризької конвенції в законодавстві РП. Польський законодавець не обмежився лише заборонаю на реєстрацію позначень, які містять герби, прапори та інші державні емблеми країн Союзу, а використовує поняття «символи Республіки Польща» (герб, прапор або гімн). Відповідно поняття «символи Республіки Польща» є більш широким поняттям відносно герба, прапору та емблеми не лише тому, що охоплює також використання гімну, а й тому, що не обмежується виключно нормативним описом згідно із законодавством РП. Зокрема Вищий адміністративний суд РП у рішенні № II GSK 555/09 від 21 квітня 2010 року, переглянувши справу за спором між Патентним відомством РП та Вільною профспілкою, відмовило в задоволенні касаційної скарги на рішення щодо відмови в наданні права на охорону словесної та графічної торговельної марки з написом *Wolny Związek Zawodowy Kierowców* (Вільна профспілка водіїв), призначеної для маркування товарів і послуг, що входять до класів: 4, 12, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44 і 45 [10]. На думку Патентного відомства РП, подане заявником позначення (див. таблицю 1) містило зображення білого орла, що було підставою для відмови у наданні правової охорони, вказаної в ст. 131 розділу 2 п. 2 Закону РВП. Переглядаючи цю справу, Вищий адміністративний суд РП дійшов таких висновків: 1) Закон РВП не визначає поняття «символи Республіки Польща». Це поняття було визначено у ст. 1 закону про герб, кольори та гімн. Відповідно до ст. 1 цього закону білий орел, біло-червоні кольори та «Мазурка Домбровського» є символами РП; 2) для тлумачення ст. 131 розділу 2 п. 2 Закону РВП не можна нівелювати той факт, що, запроваджуючи заборону надання прав на охорону знакам, які містять символіку РП, законодавець зазначив у дужках, що ця заборона поширюється на знаки, які містять герб, колір або гімн; 3) законодавче визначення емблеми міститься в ст. 28 розділу 1 Конституції Республіки Польща, у якій зазначено, що гербом РП є зображення білого орла з короною в червоному полі. Відповідно до ст. 28 розділу 4 Конституції Республіки Польща герб підлягає правовій охороні, а відповідно до розділу 5 цього положення відомості про емблему визначаються законом про герб, кольори та гімн. Відповідно до ст. 2 розділ 1 цього закону гербом

РП є зображення білого орла із золотою короною на голові, повернутою вправо, з розпростертими крилами, із золотим дзьобом і кігтями, розміщене в червоному полі щита. У додатку до цього закону подано зображення герба, а у ст. 2а закону законодавець вказав установи та органи, зобов'язані використовувати зображення орла, встановлене як герб. Важливо також те, що в ст. 16 закону про герб, кольори та гімн у редакції, чинній на день подання заяви, законодавець відмежував поняття «герб» від зображення орла, встановленого як державний герб, зазначивши в ст. 16 розділу 1 цього положення, що герб і кольори РП та зображення орла, встановлені як державний герб, крім випадків, зазначених у законі, можуть також використовуватися у випадках, передбачених спеціальними положеннями. У абзаці 2 цього положення йдеться про розміщення герба (...) або зображення орла, встановленого як державний герб, на предметах, призначених для торгівлі. У чинній правовій ситуації положення ст. 16 розділу 1 закону про герб, кольори та гімн вводить заборону розміщення символів РП на предметах, призначених для комерційних цілей, а розділом 2 допускається розміщення емблеми чи кольорів РП у стилізованому або художньо обробленому вигляді на предметах, призначених для торгівлі. Вищезазначені норми свідчать про те, що поняття символи РП, герб РП та зображення орла, встановленого державним гербом, мають різне правове значення, тоді як поняття символів включає два інших поняття (герб і зображення орла, встановлене державним гербом), а в поняття герба входить також зображення орла, встановлене державним гербом [10].

Попри те що станом на сьогодні Закон РWP в редакції 2023 року вже не містить приписів згаданої ст. 131 розділу 2 п. 2 Закону РWP в редакції 2003 року, умова щодо загальної заборони на використання символів РП у позначеннях, які заявляються на реєстрацію як торговельні марки, збережена в ідентичній нормативній конструкції приписів п. 9 ст. 129 прим. 1 Закону РWP. Окрім того, ця норма є відсылною, як було зазначено вище. Тому, враховуючи подібність правовідносин, є всі підстави розраховувати на збереження існуючого правозастосовного підходу судової практики РП щодо підтримки заборони реєстрації позначень, які не тільки є аналогічними до нормативного визначення, яке регулює державну символіку РП, а й імітують чи є схожими до ступеня змішування до символів РП.

Як зазначає У. Промінська, «заборона на комерційне використання зазначених позначень обґрунтована функціями, які вони виконують. Офіційний, публічний характер цих позначень та функцій, які вони виконують, виключає можливість вважати їх торговельними марками в розумінні ст. 120 Закону РWP» [11, с. 411].

Науковці К. Щепановська-Козловська та У. Промінська виокремлюють групу позначень, які вказані в п. 9 ст. 129-1 Закону РWP, називаючи їх «позначеннями, що мають офіційний характер» [11, с. 411], що, на нашу думку, вдало співвідноситься з аналізованою нижче судовою практикою РП.

У контексті досліджуваної проблематики варто зазначити, що відповідна судова практика Вищого адміністративного суду РП здебільшого ще опирається на судові справи, які регулюються матеріальним правом РП станом до нової редакції Закону РWP. Зокрема йде мова про згадану вище ст. 131 розділу 2 п. 2, яка вже вилучена з тексту закону. Вказана стаття, окрім заборони на використання символіки РП (державний герб, прапор або гімн), а також на заборону використання позначень, що містять відзнаки збройних сил, воєнізованих організацій або поліції, репродукції польських орденів, відзнак або знаків пошани, військових нагород або знаків розрізнення, інших офіційних або загальноновживаних нагород та знаків розрізнення, зокрема органів державної влади або місцевого самоврядування, або громадських організацій, що діють в інтересах суспільства, коли сфера діяльності таких організацій охоплює всю країну або значну її частину (яка на сьогодні збережена), містила також уже не актуальні заборони на використання інших позначень. Нині вже не існує обмежень щодо реєстрації: 1) позначень, що містять

назву або скорочену назву РП; 2) назви або герби польських воєводств, міст або населених пунктів.

Однак актуальні заборони, які збережені в поточній редакції п. 9 ст. 129 прим. 1 Закону РВП та мали конструкцію, подібну до ст. 131 розділу 2 п. 2, не є абсолютними, оскільки в певних випадках (винятках), зокрема в разі отримання відповідного дозволу, заявник може претендувати на реєстрацію позначення, що містить охоронювані державою символи.

Доцільно здійснити теоретичний поділ таких винятків залежно від суб'єктного складу уповноважених органів, що можуть надати відповідний дозвіл, зокрема на позначення, які належать; 1) до державних символів; 2) до державних нагород, що містять знаки розрізнення збройних сил, ордени, відзнаки, нагрудні знаки або будь-якої іншої офіційної або загальнозживаної відзнаки, відзнаки та знака, зокрема, уряду; 3) до відзнак та знака органу місцевого самоврядування або громадської організації, що діє у важливих суспільних інтересах, коли сфера діяльності цієї організації охоплює всю країну або значну її частину.

Певна проблематика виникає вже на етапі реалізації вказаних винятків, оскільки зазначена норма ст. 129-1 розділу 1 п. 9 Закону РВП має посилальний характер до інших нормативно-правових актів РП, яких може навіть не існувати або які не чітко визначають компетенцію чи порядок надання таких дозволів.

Наразі органом, відповідно до ст. 6а Закону РП «Про відзнаки та уніформу» від 21 грудня 1978 року, уповноваженим надавати згоду на включення відзнаки відомства до торговельної марки, є орган місцевого самоврядування, який його заснував [12].

Згідно зі ст. 8а Закону РП «Про ордени та відзнаки» від 16 жовтня 1992 року питання включення репродукції ордена або відзнаки до торговельної марки належить до компетенції Президента РП [13].

Питання, який саме державний орган уповноважений надавати згоду на використання державних символів РП як елементів торговельної марки в першу чергу (герб, прапор), залишається відкритим.

Тобто наявні ознаки невідповідності стану правового регулювання принципу правової визначеності права ЄС.

Важливо зазначити, що принцип правової визначеності є загальним принципом права Євросоюзу [14].

У рішенні Суду справедливості ЄС від 10 квітня 2003 року у справі «Шулін» (Schulin) C-305/00 підкреслено, що згідно з усталеною судовою практикою принцип правової визначеності спрямований на забезпечення того, щоб ситуації та правовідносини, які регулюються правом Євросоюзу, залишалися передбачуваними [15].

Суд справедливості ЄС у своєму рішенні від 21 жовтня 1997 року у справі «Дойче Бан проти Комісії» (DeutscheBahn v Commission) підкреслив, що важливо, щоб інституції дотримувалися принципу, згідно з яким вони не можуть змінювати заходи, які вони прийняли і які впливають на правове та фактичне становище осіб, тобто вони можуть вносити зміни до таких актів лише відповідно до правил компетенції та процедури [16].

Аналогічна ситуація, що підтверджує стан правової невизначеності, мала місце щодо надання згоди на використання позначення, яке містить назву РП або її абревіатуру відносно заявок на торговельні марки, що були подані до внесення вказаних змін у 2015 році до Закону РВП, які власне відмінили приписи щодо отримання такої згоди, які діяли раніше.

Так, у рішенні Воєводського адміністративного суду у Варшаві від 20 лютого 2024 року у справі № VI SAB/Wa 66/23 була висвітлена правова позиція міністра розвитку та технологій, відповідно до якої він стверджував, що в польській правовій системі немає положення про повноваження міністра розвитку та технологій видавати дозвіл, про який ідеться у ст. 131 розділу 2 п. 2 Закону РВП (яка втратила чинність) або у відповідній

ст. 129-1 розділу 1 п. 9 Закону РВП (у поточній редакції). На думку міністра, з 1 грудня 2015 року дозволяється реєструвати торговельні марки, що містять назву РП або аббревіатуру цієї назви, без отримання дозволу відповідного державного органу [17]. Це судове рішення заслуговує на увагу перш за все у зв'язку з тим, що в ньому прослідковується стан правової невизначеності щодо питання, який саме орган та згідно з яким порядком повинен розглядати питання дозволу на використання назв РП або аббревіатуру цієї назви. Зокрема підставою для звернення до суду була саме бездіяльність суб'єкта владних повноважень РП у наданні дозволу чи відмови, що було встановлено судом. Суд встановив, що скажчик звернувся за такою згодою (щодо надання дозволу на використання позначення, що містить назву РП або аббревіатуру цієї назви) до міністра розвитку та технологій і цей орган був зобов'язаний надати згоду, відмовити у наданні згоди або, якщо вона була визнана недоцільною, відповідно до ст. 65 пара 1 Кодексу адміністративного судочинства, направити заяву до компетентного органу [17].

Аналогічні фактичні обставини відсутності унормованої процедури щодо надання дозволу на використання назви РП або аббревіатури цієї назви в позначеннях, що заявлені на реєстрацію як торговельні марки, прослідковуються також у рішенні Вищого адміністративного суду РП у справі № II GSK 544/12 від 23 червня 2013 року, де скажчик просив скасувати оскаржуване рішення в повному обсязі та задовольнити скаргу, тобто скасувати оскаржувані рішення польського Патентного відомства та надати охорону знаку «GGR». Скажчик аргументував свою позицію серед іншого тим, що не може довести отримання дозволу компетентного органу на використання знака «Польща» в торгівлі через відсутність положення, яке уповноважувало б окремий орган надавати такий дозвіл. Він також стверджував, що є активним учасником міжнародного бізнесу і чітко асоціюється з логотипом компанії, який був зареєстрований як торговельна марка з метою отримання правового захисту. Скажчик також зазначав, що в Польщі є численні торговельні марки зі словом «Польща», які охороняються законом, попри відсутність згоди компетентного органу на використання цього слова в торгівлі, на доказ чого надав суду копії роздруківок з бази даних Патентного відомства [18].

У цьому рішенні варто звернути увагу на правову позицію Канцелярії Ради міністрів РП та Канцелярії Президента РП, викладену у відповідних листах до суду, яка полягала в тому, що заборона використання назви або аббревіатури Республіки Польща є абсолютною. Це рішення також містить висновок, що метою Закону РВП, на думку Вищого адміністративного суду РП, є, серед іншого, забезпечення безпеки торгівлі, тобто не введення в оману потенційних «одержувачів» знака, що суб'єкт, який його використовує, користується певною легітимністю або особливим визнанням польської держави. Наведене переконання обґрунтовує необхідність отримання згоди уповноваженого органу для отримання права на використання назви РП чи іншої назви, зазначеної у ст. 131 розділу 2 п. 2 Закону РВП. Це положення гарантує, серед іншого, таке: польська держава має право формувати де-факто групу конкретних суб'єктів, яким, з огляду на специфічні інтереси держави, вона хоче надати право використовувати свою назву. Отже Вищий адміністративний суд РП, не поділяючи правової позиції Канцелярії Ради міністрів РП та Канцелярії Президента РП про абсолютний характер заборони використання назви або аббревіатури Республіки Польща, все одно відмовив у задоволенні скарги. Так, суд зазначив, що контроль використання слова «Польща» для позначення продукту/послуги вимагає, як зазначено, отримання згоди уповноваженої особи. Сенс цього положення полягає в переконанні, що надання такої згоди може просто не відповідати інтересам держави [18].

У таблиці 1 (нижче) подано приклади із заявок відомих справ, у яких Патентне відомство РП винесло рішення про відмову в реєстрації позначення у зв'язку з використанням зображення, що імітувало герб, а також наведено офіційне зображення Державного герба РП.

Таблиця 1

Приклади із заявок на торговельні марки відомих справ, у яких Патентне відомство РП відмовило в реєстрації у зв'язку з використанням зображень, що імітують герб, а також офіційне зображення Державного герба РП

<p>Заявка № Z.235527 (відмовлено в реєстрації) Джерело: https://ewyszukiwarka.pue.uprp.gov.pl/search/simple-search?lng=pl</p>	<p>Заявка Z.276682 (відмовлено в реєстрації) Джерело: https://ewyszukiwarka.pue.uprp.gov.pl/search/simple-search?lng=pl</p>
	
<p>Заявка Z.276682 (відмовлено в реєстрації) Джерело: https://ewyszukiwarka.pue.uprp.gov.pl/search/simple-search?lng=pl</p>	<p>Державний герб Республіки Польща Джерело: https://www.prezydent.pl/dlamedia/materialy-do-pobrania/godlo-rl</p>
	

Повертаючись до витоків традицій РП щодо обмежень реєстрацій торговельних марок, які містять державну символіку, зокрема назви країни, варто зазначити, що чинне законодавство РП станом на 20-ті роки минулого століття не містило обмежень на використання назви країни. Натомість такі обмеження стосувалися використання державних гербів, гербів гмін (органу місцевого самоврядування) інших публічних корпорацій, емблеми Червоного Хреста та інших офіційних позначень (символіки) тощо. Зокрема згідно з приписами ст. ст. 110 та 126 Закону РП «Про охорону винаходів, промислових зразків і торговельних марок» від 5 лютого 1924 року законодавець використав інший, проте не менш раціональний підхід до реєстрації таких позначень [19]. Так, закон вимагав отримання відповідного дозволу держави, повіту, гміни тощо (тобто органів місцевого самоврядування), герби яких чи інші позначення (символіка) були використані в поданих заявках на реєстрацію торговельних марок (ст. 126 зако-

ну). Однак навіть у разі отримання відповідного дозволу певний елемент позначення, що містило вказану вище символіку, виключався з обсягу правової охорони зареєстрованої торговельної марки (визнавалися дискламованим елементом).

Такий підхід законодавця не втратив своєї актуальності й у наш час. Як зазначає польська дослідниця Марія Дю Вал, «...важливо також і те, що отримання правової охорони у вигляді торговельних марок завжди становило інтерес для підприємців, які прагнуть отримати конкурентну перевагу шляхом розбудови капіталу інтелектуальної власності власної компанії» [20].

Цілком логічно, що використання державної символіки чи назви держави, країни має, завжди мало і потенційно буде мати певний спекулятивний інтерес для підприємців використання вже існуючого гудвілу держави, певного регіону, організації тощо. Тобто неправомірне використання державної символіки у торговельних марках є проявом недобросовісної конкуренції.

Завдяки можливостям цифровізації, які широко використовуються в ЄС, наразі є можливість ознайомитися з першими випусками «Вісника Патентного відомства РП». Варто звернути увагу на дванадцятий випуск за 31 грудня 2025 року, де в розділі «Торговельні марки» міститься публікація про реєстрацію під номером 10514 від 19 грудня 1925 року та датою пріоритету 17 січня 1922 року словесної торговельної марки POLONIA щодо кондитерських виробів (зокрема відомих і зараз пряників (перніків) за заявником Фабрика Густава Весе з Торуня [21]. Вказана польська торговельна марка є чи не одним з перших прикладів реєстрації історичної назви Польщі в якості торговельної марки.

У цьому контексті постає питання, чи варто надавати правову охорону позначенням, які, наприклад, складаються виключно з історичних назв країн чи місцевостей, чи все-таки потрібно законодавчо обмежувати такі реєстрації.

Зокрема Н. Кортесі, досліджуючи проблему привласнення національної ідентичності власниками торговельних марок, зазначає, що «назви країн функціонують як біометричні дані, які допомагають споживачам ідентифікувати не лише автентичність джерела товарів і послуг на глобальному ринку, але й їхню репутацію щодо якості. Практика кобрендингу з використанням назв країн для підвищення впізнаваності місцевих брендів, а також їх використання як знаків для товарів і послуг, не пов'язаних між собою, призвела до того, що споживачі заплуталися, а країни залишилися незадоволеними» [22, с. 297]. Отож правова невизначеність щодо використання державних та інших символів у торговельних марках сприяє проявам недобросовісної конкуренції.

Якщо відносно питання використання державних символів у РП прослідковується чіткий суспільний консенсус стосовно розуміння важливості їх охорони, що полягає в законодавчому обмеженні їх реєстрації як торговельних марок, то питання використання інших загальнонаціональних символів усе ще відкрите.

Зокрема на тлі зростання зацікавленості громадянами національними символами, що так чи інакше є частиною національної ідентичності, поширюється тенденція використання такого польського символу як «Котвіца» («Kotwica») (рис. 1).

Рис. 1. Зображення знака «Польща, що бореться»
Джерело: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Polska_Walcz%C4%85ca_\(symbol\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Polska_Walcz%C4%85ca_(symbol))

Законом РП «Про охорону знака «Польща, що бореться» від 10 червня 2014 року цьому символу надано правову охорону [23]. Зокрема розділ 1 ст. 1 вказаного закону встановлює, що знак «Польща, що бореться», який є символом боротьби польського народу проти німецького агресора та окупанта під час Другої світової війни, є національним надбанням і підлягає охороні у зв'язку з історичною спадщиною РП. Згідно з нормативним визначенням знака «Польща, що бореться» у розділ 2 ст. 1 Закону — це символ у формі якоря, що складається з літер «P» і «W», з'єднаних між собою таким чином, що літера «P» розміщена над центром літери «W».

Попри це громадські організації та рухи активно використовують цей символ (часто недобросовісно) як частину власної символіки або символіки під час інших подій, не пов'язаних з відзначенням подій Варшавського повстання, будь-яких інших суспільно-політичних рухів, демонстрацій тощо.

Однак такі потенційні порушники нечасто притягаються до юридичної відповідальності за неправомірне використання охоронюваної законом РП символіки. Зокрема на це звертає увагу польський дослідник П. Ковалевіч, який зазначає, що «...питання залишається на розсуд судів, які за останні роки винесли кілька цікавих рішень на цю тему. Найбільш ефективним, напевно, було рішення, яким Окружний суд у Щецині наклав штраф на особу, яка продавала бейсбольні біти зі знаком PW та зображенням Маленького повстанця (рішення від 19 червня 2017 р, реєстр. № II W 1357/16)» [24].

Зазначимо, що РП на відміну від багатьох інших країн не скористалася своїм правом на повідомлення інших членів Союзу про список державних емблем через ВОІВ, як це визначено в пп. (а) п. 3 ст. 6 *ter* Паризької конвенції. Так, за інформацією бази даних «Article 6 *ter* Express» ВОІВ, відносно РП зареєстровано тільки 27 офіційних клейм контролю та гарантії, однак державного прапора, герба чи, наприклад, знака «Польща, що бореться» там немає [25]. Натомість Естонія та Україна зареєстрували свій державний герб та прапор згідно з вищезазначеною процедурою.

Разом з тим, відповідно до коментаря Г. Боденгаузена, «редакція цього положення має менш обов'язковий характер, ніж аналогічне положення підпункту (b), що стосується повідомлення щодо емблем та інших символів міжурядових організацій. В останньому випадку очевидно, що охорона залежить від такого повідомлення, тоді як у першому випадку повідомлення — це лише процедура, обумовлена державами» [26, с. 116].

Вказана проблема є актуальною для юристів-практиків у РП. Так, на думку М. Крука, «слід вважати обґрунтованими дії, спрямовані на включення Польщею символів державного характеру до згаданого переліку. Вибір цих символів має відбуватися з урахуванням чинних у Польщі нормативно-правових актів, зокрема Конституції Республіки Польща від 2 квітня 1997 р. та Закону від 31 січня 1980 р. про герб, прапор і гімн Республіки Польща, а також про державні печатки. Вони містять каталог найважливіших символів польської державності. Однак цим перелік не обмежується, оскільки державність стосується існування та функціонування держави в численних аспектах, пов'язаних з обороною, внутрішніми справами або територіальним поділом і функціонуванням місцевого самоврядування» [27].

У ст. 7(1)(h) Регламенту (ЄС) № 2017/1001 Європейського Парламенту та Ради від 14 червня 2017 року про торговельну марку Європейського Союзу (далі — EUTMR) визначено як абсолютну підставу для відмови в реєстрації торговельні марки, які не мають дозволу компетентних органів і в реєстрації яких повинно бути відмовлено згідно зі ст. 6 *ter* Паризької конвенції [28].

Цьому питанню присвячений п. 2.2 «Захист відповідних емблем та знаків» розділу 9 «Торговельні марки, що можуть конфліктувати з прапорами та іншими символами» (ст. 7(1)(h) та (i) EUTMR Керівних принципів щодо торговельних марок ч. 4 «Абсолютні підстави для відмови» (Trademark guidelines) версія: 1.2, набуття чинності:

31 березня 2024 року Європейського патентного відомства (EUIPO) [29]. З аналізу вказаного пункту випливає, що експерти EUIPO зобов'язані керуватися в першу чергу офіційною базою ВОІВ щодо зареєстрованих символів, які охороняються державою. При цьому, для відмови в реєстрації позначення, що містить державні прапори, не вимагається реєстрації в базі ВОІВ. Такий стан правозастосування в РП щодо реєстрації торговельних марок, які містять «позначення, що мають офіційний характер», не в повній мірі гармонізований із законодавством ЄС. Зокрема відсутність відповідної реєстрації державного герба чи інших офіційних символів РП у базі даних ВОІВ ускладнює отримання обґрунтування відмови в реєстрації торговельних марок, що містять державні символи, за абсолютною підставою згідно з приписами EUTMR.

Висновки. Правовідносини щодо використання державних символів РП у торговельних марках наразі характеризуються такими рисами, як консерватизм у контексті збереження принципів захисту державних символів та водночас стан правової невизначеності. Зокрема наявність норм у законодавстві РП, які забороняють використання державних символів у якості елементів торговельної марки, однак при цьому зберігають право на таку реєстрацію шляхом надання дозволу компетентного органу, не сприяє однаковому застосуванню цієї абсолютної підстави для відмови. Наявна судова практика, що полягає в захисті позиції Патентного відомства РП стосовно відмови в реєстрації позначень, що мають офіційний характер, не вирішує проблеми відсутності компетентного органу, який надавав би такі дозволи. Інші офіційні символи, окрім державного герба, прапору та гімну, зокрема історичні назви країни, популярний знак «Польща, що бореться», взагалі не охоплені належною правовою охороною в контексті захисту публічних інтересів у частині недопущення монополізації та їх недобросовісного використання суб'єктами господарювання. Отож законодавство РП потребує подальшої гармонізації із законодавством ЄС. Необхідно на законодавчому рівні визначити чіткий перелік усіх повноважних суб'єктів, які зобов'язані розглядати запити суб'єктів господарювання щодо надання дозволів на використання державних символів у торговельних марках, та правила розгляду запитів. При цьому, законодавцю не потрібно відмовлятися від варіанта законодавчого виключення винятків щодо надання дозволів на використання позначень, що мають офіційний характер. Така абсолютна позиція цілком буде відповідати Паризькій конвенції та законодавству ЄС. Окрім того, враховуючи особливості розгляду *ex officio* щодо торговельних марок ЄС, рекомендується внести повний перелік офіційних символів РП до відповідної бази даних ВОІВ. Адже неправомірне використання у торговельних марках державної символіки та позначень, що мають офіційний характер, є проявом недобросовісної конкуренції.

Перелік використаних джерел

1. *Republic of Poland: Dekret tymczasowy o Urzędzie Patentowym z dnia 13 grudnia 1918 r. (Dz.U. 1918, nr 21, poz. 66).* URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19180210066/O/D19180066.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
2. *Wiadomości Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.* URL: <https://uprp.gov.pl/pl/publikacje/biuletyn-i-wiadomosci-uprp> (дата звернення: 01.11.2024).
3. *Republic of Poland: Ustawa z dnia 31 stycznia 1985 r. o znakach towarowych. (Dz.U. 1985 nr 5 poz. 17).* URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19850050017/U/D19850017Lj.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
4. *Republic of Poland: Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej. (Dz.U. 2001 nr 49 poz. 508).* URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20010490508/U/D20010508Lj.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
5. *European Union: Directive (EU) 2015/2436 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 to approximate the laws of the Member States relating to trade*

-
- marks (recast). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2015/2436/oj> (дата звернення: 01.11.2024).
6. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення: 01.11.2024).
 7. Republic of Poland: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (дата звернення: 01.11.2024).
 8. Republic of Poland: Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych (Dz.U. 1980 nr 7 poz. 18). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19800070018/U/D19800018Lj.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
 9. Hernacka-Janikowska A. M. Zniważenie symboli i znaków państwowych — aspekty prawno-politologiczne. *Studia Prawnoustrojowe*. 2020. № 47. S. 55-67.
 10. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego. II GSK 555/09. Data orzeczenia 21.04.2021. URL: <https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/522E77AD34> (дата звернення: 01.11.2024).
 11. Nowińska E., Promińska U., Szczepanowska-Kozłowska K. *Prawa własności przemysłowej: przedmiot, treść i naruszenie*. Warszawa : 2021. Wolters Kluwer. S. 604.
 12. Republic of Poland: Ustawa z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach. (Dz.U. 1978 nr 31 poz. 130). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19780310130/U/D19780130Lj.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
 13. Republic of Poland: Ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach. (Dz.U. 1992 nr 90 poz. 450). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19920900450/U/D19920450Lj.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
 14. Judgment of the General Court (First Chamber, Extended Composition), 22 April 2016. *Joined Cases T-60/06 RENV II and T-62/06 RENV II Italian Republic and Eurallumina SpA v European Commission*. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=0EDA880E5029EC69066D0F9EA7853C34?text=&docid=186463&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2456129>. (дата звернення: 01.11.2024).
 15. Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 10 April 2003. Case C-305/00. *Christian Schulin v Saatgut-Treuhandverwertungsgesellschaft mbH*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=ecli%3AECCLI%3AEU%3AC%3A2003%3A218> (дата звернення: 01.11.2024).
 16. Judgment of the Court of First Instance (First Chamber, extended composition) of 21 October 1997. *Deutsche Bahn AG v Commission of the European Communities*. Case T-229/94. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=ecli%3AECCLI%3AEU%3AT%3A1997%3A155> (дата звернення: 01.11.2024).
 17. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. VI SAB/Wa 66/23. Data orzeczenia 20.02.2024. URL: <https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B1582A6549> (дата звернення: 01.11.2024).
 18. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego. II GSK 544/12. Data orzeczenia 23.07.2013. URL: <https://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/B4FA1CE270> (дата звернення: 01.11.2024).
 19. Republic of Poland: Ustawa z dnia 5 lutego 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych. (Dz.U. 1924 nr 31 poz. 306). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19240310306/O/D19240306.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
 20. Du Vall M. *100 lat znaków towarowych w Polsce*. 2018. URL: <https://radcaprawny.kirp.pl/archiwum/praktyka/100-lat-znakow-towarowych-w-polsce/> (дата звернення: 01.11.2024).
 21. *Wiadomości Urzędu Patentowego*. R.2, z. 12 (31 grudnia 1925). *Wiadomości Urzędu Patentowego (1924-1943, 1946-1948)*. Biblioteka Jagiellońska, 101821 III. S. 1531. URL:
-

-
- <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/413173/edition/388880/content> (дата звернення: 01.11.2024).
22. Corthesy N. Trade marks, country names and misappropriation of national identity. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*. 2017. 12(4). P. 297-306
 23. Republic of Poland: Ustawa z dnia 10 czerwca 2014 r. o ochronie Znak Polski Walczącej (Dz.U. 2014 poz. 1062). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20140001062/O/D20141062.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
 24. Kowalewicz P. Znak Polski Walczącej - historyczny symbol czy znak towarowy? 2021. URL: <https://legalnakultura.pl/pl/czytelnia-kulturalna/wspolne-sprawy/news/3502,znak-polski-walczacej-historyczny-symbol-czy-znak-towarowy-1#gsc.tab=0> (дата звернення: 01.11.2024).
 25. WIPO. Article 6ter Express Database. URL: <https://6ter.wipo.int/struct-search> (дата звернення: 01.11.2024).
 26. Боденгаузен Г. Паризька конвенція з охорони промислової власності: коментар / пер. з англ., передм. та наук. ред. Г. О. Андрощука. Київ : Парламентське видавництво, 2018. 264 с.
 27. Kruk M. W stulecie niepodległości warto zadbać o nasze symbole. 2018. URL: <https://www.rp.pl/opinie-prawne/art9538771-w-stulecie-niepodleglosci-warto-zadbac-o-nasze-symbol> (дата звернення: 01.11.2024).
 28. European Union: Regulation (EU) 2017/1001 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 on the European Union trade mark (codification). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R1001> (дата звернення: 01.11.2024).
 29. Guidelines for examination European Union intellectual property office (EUIPO) Part B Examination Section 4 Absolute grounds for refusal. Pages 610-612. URL: <https://guidelines.euipo.europa.eu/binary/2214311/2000150000> (дата звернення: 01.11.2024).

Gennadiy Androshchuk

Ph.D. (Economics), Associate Professor, Chief Researcher of the Department of industrial property and commercialization of intellectual property objects of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Andrii Petrychenko

Ph.D. Student at the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, attorney at law

Use of state symbolism in trademarks in the Republic of Poland

The article analyses the status of the legal framework and the use of state symbols in trademarks in the Republic of Poland. It examines the genesis of law enforcement of exceptional conditions for granting legal protection to signs containing state symbols of the Republic of Poland. Additionally, the article explores the correlation of these exceptions with Article 6 ter of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property concerning the general prohibition of such use as an absolute ground for refusal to register a trademark. The article draws attention to the fact of expanded application of Article 6 ter of the Paris Convention in the legislation of the Republic of Poland. It is emphasised that the Polish legislator did not limit itself to the prohibition of registration of marks containing different state emblems of the Union, but uses the concept of a symbol of the Republic of Poland (coat of arms, flag, or anthem). Accordingly, the concept of symbol of the Poland is a broader concept than the coat of arms, flag and emblem, not only because it also covers the use of the national anthem. It's also because it is not limited to the statutory de-

scription under Polish law. The authors drew attention to the fact that the lack of registration of the national emblem and other official symbols of the Republic of Poland in the WIPO Article 6ter Express Database. The lack of a competent authority to grant permission to use the national symbols in a trademark are manifestations of legal uncertainty in the regulation of these legal relations, which contributes to unfair competition.

Therefore, the authors suggest that Polish legislation needs further harmonisation with EU legislation. The author makes a recommendation to define at the legislative level a precise list of all authorised bodies which are obliged to consider requests of business entities for granting permits for use of state symbols in trademarks and the rules for their consideration. Taking into account the peculiarities of ex officio review of EU trademarks, it is recommended to include the full list of official symbols of the Republic of Poland in the relevant WIPO database.

Keywords: trademark, state symbols, legal protection, unfair competition

Рекомендовано відділом промислової власності і комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності НДІ інтелектуальної власності (протокол № 12 від 15.11.2024 р.)

Подано / Submitted: 22.01.2025

Доопрацьовано / Revised: 28.01.2025

Прийнято до публікації / Accepted: 10.02.2025